

Skrovište rimskih novaca u Gabošu.

Koncem rujna t. g. najdjoše radnici, kopajući šamac oko gaboške¹ občinske šume Hiljca, u koritu Vukina rukavca Vučice, u dubljini od pol metra, na lonac sa rimskimi bakrenimi novci iz sredine četvrtoga stoljeća. Lonac, koji je od slabo pečene zemlje, razlupaše, a novce razgrabiše. Koliko je tom prilikom nadjeno, nije bilo moguće ustanoviti; neki su govorili, da su bile tri kape pune, drugi opet, da jih je bilo samo do 300.

Ja čuvši sredinom listopada za to skrovište, uputih se u Markušicu, gdje glavni našaoc (Magjar, čini mi se zove se Bode) stane, te kupih od njega sve što je imao. Nije toga baš mnogo bilo, svega 69 komada. Od drugud dobih 25 komada, u šumara markušičkoga g. Horvata progledah 58 komada (ovi su opredjeljeni za preuzv. gosp. bana; na štetu su kuhani u lugu, te tim sasvim pokvareni), a u vinkovačkog zlatara 5 komada. Ukupno dakle 157 komada, a to, veli glavni našaoc, da je sve što se je našlo.

Novci su svi tako zvani srednji bronsi, a zastupani su:

car Constans (337—350)	sa 3 komada
car Constantius II. (337—361).....	sa 90 »
protucarevi Vetrano (350) u Illyriku	sa 6 »
i Magnentius (350—353) u Galliji	sa 4 »
i carević Constantius Gallus (351—354).....	sa 43 »
Osim toga posve izlizanih	10 »

Na pitanje, kada i zašto su ti novci zakopani, mislim da nije teško odgovoriti, ako se osvrnemo na dogodjaje, koji su se sredinom četvrtoga stoljeća dogodili. Početkom g. 350 proglasiše dvie legije u Autunu u Galliji carem Franka Magnencija. Car Constans, bivši baš na lovu, čuvši za ustanak, poče bježati prema Španiji, nu na putu ga ubiše Magnencijevi izaslanici u Heleni (18 siečnja 350). Sva je još sreća bila po preostavšeg još sina Constantina Velikoga, Constancija II., koji je baš bio zapleten u rat sa Persijom, da nije Illyricum priznao Magnencija. Ovdje proglasiše legije u Sirmiju (Mitrovica) svojega vodju, staroga Vetrana carem (1 ožujka 350). Kad je na to prestao rat sa persijskim kraljem Saporom, koji je

¹ Oko Gaboša se češće nalaze rimski novci. Ja ođanle imam po jedan sr. novac Augusta (C. L. Caesares etc.) i starije Faustine (Pietas aug) i više bakrenih kasnijih.

morao braniti vlastite svoje medje od napadaja divljih plemena. poče Constantius ugovarati sa Vetranionom, obeća mu, da će ga priznati suvladaocem, i ponudi mu svoju rođakinju Constanciju za ženu. Uz to poče još spletkariti sa Vetranionovimi častnici, i pre-dobi jih za se. Kada su se po dogovoru oba vladara sastala u Naissu (Niš), podje Constanciju za rukom sjajnim govorom (inače je bio loš govornik) sklonuti Vetranionovu vojsku, da se je odmetnula, a Vetranio se na to odreče prestolja (24 prosinca 350), te življaše još punih šest godina u miru u Prusi (Brussa) u Bithyniji.

Mnogo je težje bilo izići na kraj sa Magnencijem. Proti ovomu se doduše proglasi u Rimu nećak Constancijev Nepotianus carem (3 lipnja 350), nu već za 28 dana bude buna ugušena od Magnencijeva prijatelja Marcellina, a usurpator smaknut. Početkom 351 krene Magnentius sam na istok, ostavivši u Galliji svoga brata Decencija kao Caesara. I Constantius je međjutim bio imenovao nećaka si Constancija Galla Caesarom (15 ožujka 351) i poslao ga u Antiochiju, sam pako podje sa jedno 80.000 momaka u Panoniju. Oko Siscije (Sisak) se sukobiše obje vojske. Odieljena jedna četa Constancijeva bude u aarantskih klaukih pobiedjena, i jedva je mogao car u redu uzmaknuti do utvrđenih Cibala (Vinkovci). Constantius pokuša sada ugovarati, ali Magnentius zatraži, da se odmah odrekne priestolja. Nu sada mu se sreća iznevjeri. Ponajprije bez uspjeha navali na Sirmium (Mit. ovica), a zatim poče obsjedati dobro utvrđenu Mursu (Osiek). Constantius dodje gradu u pomoć, i tu se zametnu bitka, u kojoj je Magnentius pobiedjen (28 rujna 351). 54.000 momaka pokri bojno polje, a od tih je bilo više Constancijevih. Magnantius se vrati u Aquileju, ali i Constantius je bio tako oslabio, da je mogao rat tek sljedeće godine nastaviti.

Pošto je Gallus, od kojega ima relativno velik broj novaca u skrovištu, postao Caesarom tek 15 ožujka 351, to novci nisu mogli biti zakopani prije toga datuma. Sva je prilika, da je posjednik to svoje blago, pobojavši se zanj, kada je provalio Magnentius u Panoniju, zemlji povjerio prije bitke kod Murse (28 rujna 351). Za toga rata ili je i sam poginuo ili možda nije mogao više mjesta naći, gdje je svoj novac zakopao.

Novci su, ležeći tako dugo (1534 godine) u vlažnoj zemlji (Vučica je slučajno ove godine presahnula), većinom slabo sačuvani. Kovani su većinom u Sisku (Od iztraženih, u koliko se je moglo razpoznati, sa ASIS 19 Constancijevih, 3 Vetranijonova, 7 Gallovih;

sa BSIS 1 Gallov; sa FSIS 14 Constancijevih, 10 Gallovih; sa ASIS 2 Constancijeva; sa ESIS 3 Constancijeva), a pojedini u Solunu (TSA 3 Constansa, 2 Constancijeva; TSG 1 Constancijev; TSA 1 Constancijev, 2 Vetranijonova), u Carigradu (od Constancija po jedan sa CONSA, CONSO CONS^YX, a od Galla jedan sa CONSI) Karthagi (SMKS Constantius 1), Nikomediji ? (od Constancija SMNB 1. SMNF 2, SMNA 1) i Aquileji (od Magnencija po jedan sa AQP i AQS).

Od novaca, koje sam vidio, bilo je 15 vrsti, a od ovih opet mnogo suvrsti. Novce, koji su u g. Horvata nisam mogao pobliže iztražiti, već sam samo na brzo reverse popisao. Evo opisa pojedinih novaca :

Constans (337—350).

1. DN CONSTA — NS P F AVG. Poprsje carevo sa diademom na desno. Iza glave A.

FEL TEMP — REPARATIO. U polju A, dole TSA. Car na brodu, stojeć na lievo, drži u desnici kruglju sa malom Viktorijom, a lievicom labarum. Do noguh mu sjedeća Viktorija drži krmilo. Cohen. mon. imp. VI. p. 264 br. 115. — 3 malo različna komada.

Constantius II. (337—361).

2. DN CONSTAN — TIVS P F AVG. Poprsje carevo sa diademom na desno. Iza glave A.

CONCORDIA — MILITVM. Car odjeven na vojničku stojeć na lievo drži dva labara. Nad carem zviezda. U polju III, dole ASIS† (2), ili u polju III, dole ASIS ∪(1), ili u polju A dole ASIS∩ (2), ili u polju III, dole ·ESIS· (1), ili u polju A, dole ·ESIS· (1). Cohen o. c. VI. 311, br. 209. 2 fre. — 15 komada.

3. Avers kao u br. 2. Za glavom A (4) ili ništa (2).

FEL TEMP — REPARATIO. Slika kao u broju 1. U polju III, dole ASIS; u polju III, dole ESIS (1); u polju Γ, dole *TSG * (1). Cohen o. c. VI. 312, 213. — 14 komada.

4. Avers kao u br. 2. Za glavom A (24) ili ništa (8) Poblize neiztraženih (23).

FEL TEMP — REPARATIO. Vojnik ubija konjanika u polju III, dole ASIS (8) ili FSIS (13); u polju A, dole TSA (2) ili TSA (1); u polju Γ, dole CONSA (1) ili CONSO (1) ili CONS^YX (1) ili SMKS (1) ili SMNB (1) ili SMNF (2) ili SMNA (1) Cohen. o. c. VI. 313, 224. — 55 komada.

5. Kao u br. 2., za glavom A.

GLORIA ROMANORVM; u polju zvezda; dole R. Konjanik ubija klečećega vojnika. Na zemlji štit i sulica. Cohen o. c. VI. 316, 219. — 1 komad.

6. Kao u br. 2., za glavom A.

HOC SIGNO VICTOR ERIS. U polju III; dole ASIS* ili FSIS* ili ? S . . . Car sa labarom i žezlom stoji na lievo. Za njim stojeća Viktorija kruniše ga. Cohen o. c. VI. str. 317, br. 250 = 3 fr. — 5 komada.

Vetranio (250).

7. DN VETRAN — IO P F AVG. Poprsje carevo sa diademom, na desno

CONCORDIA — MILITVM. Slika kao u br. 2.; u polju A—B, dole ·TSA· Cohen o. c. VI. 324. 4 = 25 fr. — 2 nešto različna komada.

8. DN VETRA — NIO P F AVG. Poprsje carevo sa diademom, na desno. Za glavom A.

Kao u br. 7. U polju A, dole ·ASIS· Cohen o. c. VI. 324, 4 = 25 fr. — 2 nešto različna komada.

9. Kao u br. 8. Za glavom A.

Kao u br. 6. U polju A, dole ASIS; ili u polju III. dole . . . * Cohen o. c. VI. 325, 7 = 25 fr. — 2 različna komada.

Magnentius (350–353).

10. DN MAGNEN — TIVS P F AVG. Poprsje carevo na desno. Za glavom A.

Kao u br. 5. U polju vienac i zvezda, dole *AQS (1) ili u polju samo zvezda, a dole AQP. Cohen o. c. VI. 334, 37. — 3 komada.

Meni se čini, da se može na jednom veoma slabo sačuvanom komadu razpoznati sljedeći novac Magnencijev:

11. Kao u br. 10.

(VICTORIAE DD NN AVG ET CAES). Dvie Viktorije drže nad stupom štit sa napisom VOT — V — MVLTV — X. Cohen o. c. VI. 337, 61. — 1 komad.

Constantius Gallus (351–354).

12. DN CONSTANTIVS IVN NOB C. Poprsje carevićevo gologlavo, na desno. Za glavom A.

Kao u br. 2. U polju III, dole ASIS^o (1). Cohen o. c. VI. 351, 27. — 2 komada.

13. Kao u br. 12. Za glavom A.

Kao u br. 1. U polju III. Dole ili ASIS (3) ili BSIS (1) ili GSIS (5). Cohen o. c. VI. 452, 33. — 20 komada.

14. Kao u br. 12. Za glavom A.

Kao u br. 4. u polju III, dole ili ASIS (3) ili GSIS (4). U polju III, dole GSIS (1). Cohen o. c. VI. 352, 32. — 19 komada.

15. DN FL CL CONSTANTIVS NOB CAES. Poprsje carevićevo gologlavo, na desno.

Kao u br. 4. U polju lievo Γ, desno piknja. Dole CONIS. Cohen o. c. VI, 352, 34. — 1 komad.

16. kao u br. 12. Za glavom A.

Kao u br. 6. u polju III, dole? . . . Cohen o. c. VI, 353. 45. 12 fr. — 1 komad.

17. Sasvim izlizanih 10 komada.

U Vinkovcih 28 listopada 1884.

Jos. Brušmid.

Starobosanski nadpisi u Hercegovini.

† R^h HME ѿца и снѣ | и стѣ дѣ се лежи рѣба бѣжа полихрѣина
 а зѡвомъ мирскимъ господа рѣдача жена | пананенѣја чихорика кубниѣа
 а невѣста | жупана вратка и слуге лабиг ива и (с)тепуѣије | стѣпка а
 кѣн жупана милѣтѣа | драживонѣика а казнѣѣ синку сестра а постави
 съ блѣгъ не | снѣ дѣбѣжнѣ съ бѣжѡмъ помоѣи | ю самъ с кон | мѣ лѣдѣмна
 въ дни гна краля тврѣтка.

Čita se: † V ime Oca i S(i)na i S(ve)t(o)ga D(u)ha se leži raba b(o)žja Polihrania a zovom mirskim gospoja Radača žena Pananenca Čihorika Kěbnica a nevjesta župana Vratka i sluge Labig Iva i (S)tepučije Stjepka a kěči župana Miltjena Draživoieika a kazncu Sinku sestra a postavi s bjeljeg ne s(i)n Dabiživ s b(o)žiom pomoštiju sam svojim ludmi a vdni g(ospodi)na Krala Tvrtka.

Ovaj je stećak (u vrhu je širi) dug m. 1,85; šir. m. 0,81; visok (vanka zemlje) m. 1,10. Izradjen je *arhitektonički*, te i porubljen. S gornje mu je strane sedam redova skopčanih stupova, tako i s donje strane, a na glavi i na nogama po tri reda.

Rečeni je spomenik u starobosanskoj nekropoli niže sela *Veličana* (u Popovu s onu stranu polja, biva k sjeveru).